

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพนั้น ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญต่อหน่วยงานเพราะผู้บริหารเป็นหัวใจของหน่วยงานหรือองค์กรทุกหน่วยงานย่อมปรารถนาและให้การยอมรับนับถือผู้บริหารที่มีคุณภาพ นั่นคือ เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะความชำนาญ มีประสบการณ์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล แต่เหนือสิ่งอื่นใดคือความเป็นผู้มีคุณธรรมในจิตใจและมีจริยธรรมที่น่าเลื่อมใสศรัทธาซึ่งคุณธรรมถือเป็นคุณสมบัติอันสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารสามารถครองตนครองคนครองงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อมรา เล็กเวียงสินธุ์ 2542 : 3)

โรงเรียนหรือสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนับได้ว่าเป็นองค์กรที่มีความจำเป็นและมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาของประเทศ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เป็นการศึกษาที่จัดให้สำหรับประชาชนทุกคน โดยถ้วนหน้า และครอบคลุมการศึกษาภาคบังคับซึ่งจะมีผลต่อความเจริญพัฒนาของประเทศทุกด้าน การจัดการศึกษาในระดับนี้จำเป็นต้องจัดให้เป็นไปและสอดคล้องกับกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง (ธีระ รุญเจริญ, 2546 : 9)

งานวิชาการถือได้ว่าเป็นงานหลักและสำคัญที่สุดของสถานศึกษา ที่จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวมของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากงานวิชาการจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาและมาตรฐานของโรงเรียน ซึ่งมีลักษณะคล้ายส่วนที่เป็นร่างกายของคนหรือของเด็ก เป็นส่วนงานที่ใหญ่ที่สุดของระบบ และเป็นงานที่เป็นหัวใจของโรงเรียน โดยมีหลักสูตรเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการที่ใช้กำกับการจัดระบบการทำงานของโรงเรียน และใช้กำกับกระบวนการดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ตอบสนองและสนับสนุนการทำงานวิชาการของโรงเรียนคือให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพให้ได้คนดี ที่เป็นคนสมบูรณ์ งานวิชาการจึงกลายเป็นงานที่เป็นศูนย์กลางของโรงเรียน ครอบคลุมโรงเรียนทั้งระบบ ดังนั้น โรงเรียนใดที่งานวิชาการก้าวหน้าโรงเรียนนั้นมักจะมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมและเป็นที่ยอมรับ ส่วนโรงเรียนใดงานวิชาการล้าหลังอ่อนด้อย โรงเรียนนั้นจะไม่เป็นที่นิยม ขาดศรัทธาและไม่เป็นที่ยอมรับ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2540 : 57) สอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 78) ที่กล่าวว่า งานวิชาการเป็น

งานหลักของการบริหารสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐาน และคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาตลอดจนบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการเป็นอันดับหนึ่ง (จุง แก้วแดง, 2545 : 8)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ภารกิจด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเป็นภารกิจหลักที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก นอกจากนี้ การบริหารและการจัดการศึกษาในอนาคต จะเน้นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และ การบริหารงานทั่วไป ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อรองรับเจตนารมณ์ดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปนี้ จึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและวิธีการบริหารของตนใหม่ โดยจะต้องมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความรอบรู้ มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาองค์กรของตนให้มีความเป็นเลิศทางด้านการจัดการศึกษาแก่ประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 11)

สำนักเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย (อนุบาล) ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) ให้แก่ประชากรวัยเรียนใน 4 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอกันทรวิชัย อำเภอปรางค์ และอำเภอแกลง มีสำนักงานตั้งอยู่ที่ อำเภอเมืองมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2551 มีปริมาณงานในความรับผิดชอบ ดังนี้ สถานศึกษา ในสังกัด จำนวน 219 โรงเรียน นักเรียน จำนวน 48,573 คน ผู้บริหารและข้าราชการครู จำนวน 3,167 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2551 : 1) จากกรรรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา สำนักงานรับรองมาตรฐาน

และประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน)ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน รอบสองของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 จำนวน 131 โรงเรียน โดยภาพรวมพบว่า ตัวบ่งชี้ด้านผู้บริหารไม่ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

ผู้วิจัย ในฐานะ ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา มีความเชื่อเบื้องต้นว่า คุณภาพการศึกษา กับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อกัน จึงมีความสนใจที่จะศึกษา การปฏิบัติงานสู่การ เป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้น ที่ 1-2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อจะได้ นำผลจากการวิจัยในครั้งนี้ใช้เป็นข้อมูล เบื้องต้น และเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา การปฏิบัติงานสู่การเป็นผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ตลอดจนหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้องให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ต่อไป

คำถามการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติงานสู่การเป็นผู้นำทางวิชาการของ โรงเรียนที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 อย่างไร

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษา การปฏิบัติงานสู่การเป็นผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาของ โรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้น ที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
2. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานสู่การเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาของโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ แนวทางการปฏิบัติงานสู่การเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาของโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษารอบสอง จาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีจำนวนทั้งหมด 131 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษารอบสอง จาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 88 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) กำหนดขนาดโดยการเปิดตารางเครซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด.2535 : 39-40)

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในตรวจสอบเอกสาร จากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้มา โดยการเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยพิจารณาจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) อยู่ในระดับดีมากจำนวน 10 โรงเรียน

2. พื้นที่วิจัย

โรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยมีพื้นที่เขตบริการครอบคลุม 4 อำเภอ คือ มี อำเภอ บรบือ อำเภอแกดำ อำเภอเมือง และอำเภอกันทรวิชัย

3. เนื้อหาที่ศึกษา

การศึกษารุ่นนี้มุ่งศึกษาระดับการปฏิบัติงานสู่การเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยยึดหลักการบริหารวิชาการระดับการศึกษาระดับพื้นฐาน 12 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.2547 : 13-16)

3.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

3.3 การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

3.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3.7 การนิเทศการศึกษา

3.8 การแนะแนวการศึกษา

3.9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

3.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

3.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

4. ระยะเวลาที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ในภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2551

นิยามศัพท์เฉพาะ

การปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่แสดงออก ถึงความสามารถในการพัฒนางานวิชาการ โดยการคิดริเริ่มนำทางให้เกิดแนวคิดใหม่ หรือให้การสนับสนุนและส่งเสริม การปฏิบัติตนของครูเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตามหลัก การบริหารงานวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ด้าน ประกอบด้วย

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา

9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน

และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้รักษาการในตำแหน่ง

การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาของรัฐบาลที่จัดการศึกษา ในช่วงชั้นที่ 1-2 ในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

ในการดำเนินงานด้านการบริหาร งบประมาณ เสนอจัดตั้ง ปรับปรุง ติดตามประเมินผล ควบคุม

มาตรฐานและส่งเสริมการเรียนการสอนของโรงเรียน ครอบคลุมพื้นที่ จำนวน 4 อำเภอ

ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอกันทรวิชัย อำเภอบรบือ อำเภอแกลง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสู่การเป็นผู้นำ

ทางวิชาการของ โรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มหาสารคาม เขต 1 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

2. ได้องค์ความรู้ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวางแผนพัฒนาและ

แก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์สูงสุดกับ

นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องต่อไป

3. ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานสู่การเป็นผู้นำทางวิชาการของ

ผู้บริหารสถานศึกษาของ โรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มหาสารคาม เขต 1 เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ต่อไป